TID TIL PÆDAGOGISK ARBEJDE
EN ARTIKELSAMLING
UDGIVET AF DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT (EVA)

Artikel 1/4
´09

Kerneydelse handler om tid *for* børn

Debatten om den pædagogiske kerneydelse hænger fast i en skelnen mellem varme og kolde hænder, mellem tid med børn og tid uden børn. Men det gavner hverken børnene eller pædagogernes faglighed. I stedet bør den handle om hvordan pædagogerne bruger tid på at skabe kvalitet for børn.

AF EVALUERINGSKONSULENTER
NANNA HØYGAARD LINDEBERG OG PIA VINTHER DYRBY

Er det kolde hænder der udarbejder pædagogiske lærerplaner? Eller indsamler dokumentation for børnenes udbytte af et treugers forløb om skovens dyr og planter?

Debatten om den pædagogiske kerneydelse har længe hængt fast i en forestilling om varme og kolde hænder – forstået som tid med og uden børn. Men det er en forestilling som på mange måder er begrænsende i forhold til den udvikling der sker med pædagogernes rolle og opgaver. Det viser en række interviews som EVA har foretaget med ledere og pædagoger i dagtilbud, chefer og medarbejdere på forvaltningsniveau og en række eksperter på området. Graver man dybt i begrebet "kerneydelse" åbner man for en mangfoldighed af holdninger til hvad der er dagtilbuddenes vigtigste opgave. En mangfoldighed der afspejler den kolossale udvikling som området er midt i.

Nye forventninger til pædagogisk arbejde

Behovet for at diskutere kerneydelsen kommer i takt med nye forventninger til og nye lovmæssige bestemmelser omkring det pædagogiske arbejde i daginstitutioner. For der stilles i højere grad end tidligere krav til pædagogers og institutionslederes evne til at prioritere arbejdsopgaver og måske også arbejdsdele. Som en pædagog siger "alle kan ikke længere lave alt." Og definerer man sin kerneydelse, er det lettere at prioritere tiden.

Mange bud på kerneydelsens indhold

I den offentlige debat er diskussionen om "kerneydelse" knyttet tæt sammen med en diskussion om varme og kolde hænder. Men hvordan hænger det sammen med at se pædagogerne som professionelle voksne der er sammen med børnene på en bestemt måde og med et bestemt formål? Spørger man medarbejdere i dagtilbud og på forvaltningsniveau, får man ikke et entydigt svar.

Interviewene tegner ét billede af kerneydelse som primært handler om omsorg – om at skabe grundlæggende trivsel og tryghed for børnene. Et andet billede forbinder ligeledes kerneydelse med omsorg og tryghed, men i lige så høj grad med de pædagogiske processer der skaber læring, udvikling og socialisering hos børnene. Distinktionen mellem omsorg og læring er heller ikke fuldstændig skarp. For nogle handler omsorg

om personlig pleje af børnene – at skifte ble, pudse næse, trøste mv., mens det for andre også handler om at sikre at barnet kan holde rigtigt på en blyant inden det starter i skole.

En anden skelnen der går igen gennem interviewene, er på den ene side at se på kerneydelsen som det direkte samvær med børnene – uanset om trivsel eller læring står forrest. På den anden side mener andre at de opgaver pædagogerne løser uden børn, fx forberedelse og evaluering, er en væsentlig del af kerneydelsen fordi de er med til at kvalificere tiden sammen med børnene.

SAGT OM KERNEYDELSE

"Det er omsorg og basale ydelser i hverdagen." (Pædagog)

"Der var en gang da kerneydelse ikke var vigtig, hvor pædagogerne bare passede børn. Det er man gået væk fra og blevet mere specifik på at der skal ske en udvikling." (Pædagogisk konsulent)

"Kerneydelsen er at være sammen med børnene. Det skriftlige tager tid fra kerneydelsen." (Institutionsleder).

"En god faglig pædagog kan lave kerneydelse hele tiden. Vi kan se at evaluering og dokumentation gives til børnene så derfor er det vel en del af kerneydelsen. Men det er ikke et begreb vi bruger herude, måske er det fordi vi er meget sammen med børnene." (Institutionsleder)

"Hvad der ligger i kerneydelsen kommer helt an på hvem der definerer det. Forældrene mener vi skal passe deres børn. Jeg mener det er mere end det, nemlig at vi skal sørge for et ordentligt læringsmiljø og at børnene udvikler sig. Det implicerer læreplanerne." (Institutionsleder)

"Det siger mig slet ikke noget." (Pædagog)

Kerneydelse – meningsløst eller retningsgivende?

Interviewene peger også på nogle helt forskellige vurderinger af om det overhovedet giver mening at bruge begrebet kerneydelse. Én holdning er at dagtilbuddene har mange forskellige og ligestillede opgaver som ikke kan transformeres til én veldefineret kerneydelse. Nogle nævner også at kerneydelse ikke er et begreb man rigtigt kan identificere sig med. Fx lyder det fra en pædagog at "det er ikke noget vi selv siger, men det er noget lederen siger," og en anden supplerer: "Jeg har slet ikke tænkt det [begrebet kerneydelse] som noget jeg leverer. Jeg synes ikke det siger mig noget." Andre mener at begrebet er utidssvarende, som fx en institutionsleder der udtrykker at "kerneydelsen refererer til en tid hvor det handlede om at passe børn."

En anden indfaldsvinkel er at aktualiseringen af begrebet kerneydelse afspejler en udvikling i det pædagogiske arbejde, og at det derfor er vigtigt at få indkredset hvad det betyder. Som en pædagogisk konsulent siger: "Jeg synes nok nogle gange at kerneydelse er blevet brugt rigtigt meget til at sige at man ikke har tid. Kerneydelse, det er for mig at være forberedt så man ved hvad man skal lave med de her børn." Hun suppleres af en pædagog: "Så er det en ramme, hvor man kan sige: nå ja, vi skal lige tilbage til vores kerneydelse – hvad er det egentlig vi skal?"

Dagtilbudslov har flere formål

Forskellen i forståelse af begrebet kerneydelse kan også skyldes at den dagtilbudslov der skaber rammerne for det pædagogiske arbejde, i sig selv har flere formål. Dagtilbuddene er oprindeligt oprettet som en arbejdsmarkedsforanstaltning der skulle sikre at kvinderne kunne forlade deres børn for at gå på arbejde. I den optik er de tænkt som primært et pasningstilbud for alle børn som på mange måde skal erstatte dét der foregår i et hjem. I dagtilbudsloven fra 2007 har dagtilbuddene fået en formålsparagraf der dels videreführer dette brede formål som kombineres med et stærkere fokus på læring, dels et snævrere formål om at dagtilbuddene skal modvirke negativ social arv. Dagtilbuddene skal også være noget særligt for en særlig gruppe børn. Samtidig er der indført flere specifikke krav til dagtilbuddene i form af krav om udarbejdelse og evaluering af pædagogiske læreplaner, gennemførelse af sprogvurderinger og sprogstimulering og udarbejdelse af børnemiljøvurderinger. Loven indeholder flere parallelle formål og et antal nye opgaver, hvilket gør det svært at sige kort og entydigt hvad kerneydelsen i et dagtilbud er. Man kan måske se den offentlige debat som udtryk for en parallelproces hvor den stigende kompleksitet i dagtilbuddenes opgave modsvares af et stigende ønske om at kunne definere opgaven enkelt og præcist. Udfordringen er så at finde ud af hvordan man finder frem til fælles forståelser af dét der skal prioriteres, uden at man lander i forenklede modstillinger som varme og kolde hænder svarende til tid med og uden børn.

Nyt syn på kerneydelse giver nye løsninger
En mere udfoldet og nuanceret debat og forståelse af begrebet kerneydelse er måske den katalysator der kan opløse forestillingen om varme og kolde hænder og sætte fokus på hvad der skaber kvalitet *for* børn. Det kan fx åbne for nye måder at tænke i organisering af arbejdet på hvor det vigtige ikke er en kategorisering af hvad der er tid med og uden børn, men i stedet en meget bevidst stillingtagen til hvem der tager sig af hvilke typer opgaver. Fx kan det give nogle mere tydelige pejlemærker for hvornår pædagogerne skal være sammen med børnene, og hvornår det lige så godt kan være pædagogmedhjælperne der er det. Måske er det pædagogmedhjælperne der på nogle tidspunkter skal være på legepladsen for at frigive tid til at pædagogerne kan planlægge og dokumentere, mens fx sprogstimulering, særlige pædagogiske forløb, forældresamtaler mv. kan være eksempler på opgaver hvor det er vigtigt at det netop er pædagogerne der er på banen. Og måske er der praktiske eller administrative opgaver der kan uddelegeres til andre typer medarbejdere, fx en gartner, en kontoruddannet medarbejder eller en skoleelev der har et fritidsjob med at ordne institutionens køkken?

NABOLANDE STØRRE FOKUS PÅ LÆRING

I mange andre lande både i og uden for Europa har man ikke et samlet og ensartet dagtilbudsområde og heller ikke en national formålsparagraf som vi kender det i Danmark og de øvrige nordiske lande. Lande som fx England, USA, Australien og Canada har et meget broget udbud og samtidig også en større differentiering mellem dagtilbud med rene pasningsformål og dagtilbud med et stærkt og mere eksplicit læringsorienteret og skoleforberedende sigte end vi kender det i Norden. I den sidste type dagtilbud er det helt almindeligt og accepteret at det pædagogiske personale bruger tid på at planlægge, dokumentere og evaluere – nøjagtig ligesom man gør på skoleområdet. Den tankegang har ikke helt vundet indpas på dagtilbudsområdet i Danmark.

I Norden er vi også på vej i retning af mere læringsorienterede dagtilbud tænkt ind i den brede tradition vi kommer fra, hvor dagtilbuddene er en vigtig ramme for børns generelle udvikling og socialisering. Lige nu er der en stor og udfordrende omstillingsproces i gang hvor man skal finde ud af hvordan det samtidige fokus på almen trivsel, udvikling, læring og det mere specifikke fokus på udsatte børn, sammenhæng til skolesystemet og det sociale system mv. kan mødes og gå op i en højere enhed.

Sammenfattende kan man sige at der hersker en vis uenighed på området om hvorvidt man skal koble den pædagogiske kerneydelse direkte sammen med samvær med børnene. Men uanset hvilken holdning ledere og pædagoger har til det spørgsmål, er de alle optaget af at få taget stilling til hvad der skaber kvalitet for børnene.

BUPL: DEBAT SKAL SKABE BEVIDSTHED

BUBL ser debatten om den pædagogiske kerneydelse som et vigtigt led i at skabe bevidsthed om den pædagogiske profession og dermed højne professionens status. Det fremgår blandt andet af forbundets publikation "Bud på pædagogers arbejde" fra 2008 hvor der står at "det er vigtigt, at pædagogers arbejde ikke kun i-tale-sættes som det direkte arbejde med børn og unge, men også som det arbejde, som kvalificerer dette arbejde."
Samtidig understreger forbundet, at "der ikke findes en pædagogisk kerneopgave, men at pædagogisk arbejde består af en række komplimenterende opgaveområder."
Opgaveområderne ligger i en ramme der dels handler om pasning og udvikling, dels handler om individet og fællesskabet. Inden for denne ramme ligger elementer som omsorg og læring, socialisering og dannelse. Elementer man italesætter som adskilte, men i praksis arbejder med parallelt.

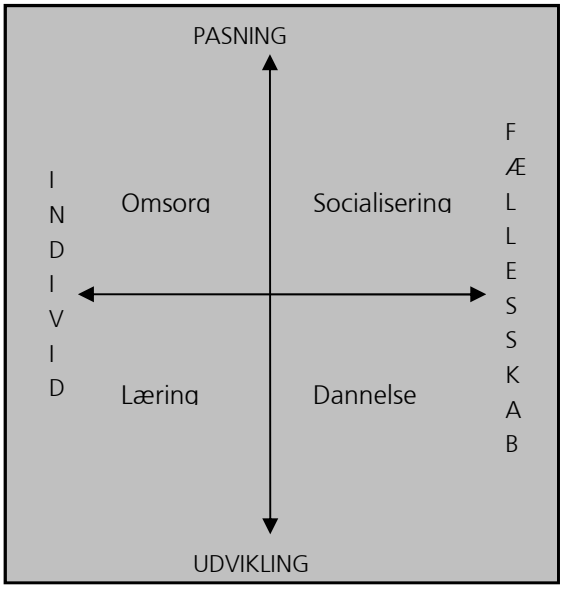

Fra "Bud på pædagogers arbejde" (BUPL 2008)

KERNEYDELSE - ET HVERDAGSBREGREB

EVA har spurgt Stig Brostrøm, lektor i didaktik på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, om hvornår og hvorfor man begynder at tale om kerneydelse:

"Det er et hverdagsbegreb der har sneget sig ind inden for de sidste 3-4 år. Man kan ikke tidsdatere det præcist. Man skal nok forstå det i lyset af at lærere og pædagoger får pålagt en del opgaver, administrative og pædagogisk administrative, hvor de synes de skal gøre alt muligt som ikke har med børnene at gøre. I det spændingsfelt – i forbindelse med indførelsen af test, dokumentation, elevplaner og pædagogiske læreplaner – siger man som en reaktion: Nu bliver opmærksomheden flyttet fra arbejdet med børn til administration – i det felt opstår begrebet kerneydelse.

Hvis man skal synes at man skal lave alt muligt som ikke har noget med det helt centrale at gøre, får man behov for at definere hvad det centrale er.

Hvem er det især interessant for?

Både den praktiserende lærer og pædagog som må forsvare sig og undgå at få pålagt for meget administrativ arbejde som de ikke finder af betydning for at bidrage til børnenes udvikling. Det er vigtigt at afgrænse sit pædagogiske arbejde for ikke at blive overbelastet. At få defineret hvad der er det væsentligste, hvad der først og fremmest skal gøres.

Er det også vigtigt for ledelsesniveauet – fx i forvaltningen?

Måske er det også kommet til i takt med at kommunerne begyndte med kontraktstyring af institutionerne. At de aftaler at institutionerne får en økonomi for hvilken de skal udføre noget bestemt. Det betyder at de skal sætte navn på de pædagogiske ydelser, og når der er diskussioner om at de ikke kan nå alt, må de forhandle sig frem til hvad der i hvert fald skal ydes. Så er det kerneydelsen. Grundydelsen.

Hvor bevæger begrebet sig hen?

Det er svært at sige. Men hvis begrebet skal give mening må man få indkredset substansen i det pædagogiske arbejde. Det centrale. Det er jo også det pædagogerne bliver udfordret på i forvaltningen når de skal redegøre for pædagogikken i de pædagogiske læreplaner.

KORT OM UNDERSØGELSENS METODE

Undersøgelsen er baseret på casestudier i fem kommuner. I hver kommune har vi gennemført interview med chefen for den forvaltning som dagtilbudsområdet hører under (oftest dagtilbudschefen) og med en pædagogisk konsulent. I de tilfælde hvor forvaltningen havde en konsulent med særlige opgaver i forhold til at understøtte arbejdet med de pædagogiske læreplaner, sprogvurderinger mv., har vi også interviewet denne. I hver kommune besøgte vi to institutioner og interviewede i den sammenhæng lederen og en eller to pædagoger. Vi har desuden læst nyere undersøgelser der omfatter temaerne kerneydelse, tid og organisering i daginstitutioner og har gennemført supplerende interview med fire forskere på daginstitutionsområdet.